

VEERKRACHT

**HET BELANG VAN TRANSLANGUAGING
EN TEKSTLOZE PRENTENBOEKEN**

NUMMER

01

MAART 2023

**KANSEN(ON)GELIJKHEID
EN EDUCATIEF
PARTNERSCHAP**

**WEGEN NAAR GOED
LERAARSHIP**

INHOUD

4 HET INNEMEN VAN HISTORISCHE PERSPECTIEVEN ALS BURGERSCHAPS- VAARDIGHEID

BERTJAAP VAN DER PLOEG

14 KANSEN- (ON)GELIJKHEID EN EDUCATIEF PARTNERSCHAP

MARITH SCHOTPOORT

6 HET BELANG VAN TRANSLANGUAGING EN DE KRACHT VAN TEKSTLOZE PRENTENBOEKEN

WENCKJE JONGSTRA EN
ELLY KOUTAMANIS

18 ONDERZOEKS- SCHOOL AAN HET WOORD

SHIRINE BOUSAID EN
MARIEKE PILLEN

EN VERDER...

Wegen naar
goed leraarschap
10

Wendbaarheid
en mindset
21

Het tapijt van
Bayeux, een les
geschiedenis
22

Welzijn en
positieve
gezondheid
26

Ingrid Lammerse
slaait nieuwe
wegen in
30

Agenda
35

Potret
ACHTERZIJDE

BESTE LEZER,

Hoewel de wintermaanden ook hun charmes hebben, ben ik blij dat het voorjaar er weer aankomt. Het is weer langer licht. Het geeft weer nieuwe energie en inspiratie. Deze *Veerkracht* geeft me ook energie, vanwege de mooie bijdragen van collega's. Zij vertellen waar we als hogeschool mee bezig zijn en wat ons bezighoudt. Het gaat om grote thema's als Persoonlijke en Professionele Ontwikkeling in combinatie met onze module Zingeving, Ethiek en Esthetiek (ZEE) en hoe we daarmee tot veerkrachtige leraren willen komen. En voor die veerkrachtige leraren is ook het zogenaamd educatief partnerschap van groot belang. Hiermee doelen we op de samenwerking met ouders.

De vragenset Level Up! wordt toegelicht. Onze studenten en collega's hebben de laatste paar weken aan diverse workshops kunnen meedoen die hun veerkracht en welzijn vergroten. Zo konden ze vuurspuwen en diverse sportieve activiteiten doen. Je krijgt er energie van en het geeft weer een andere mindset.

Er is ook de nodige aandacht voor onderzoek en onderzoeksresultaten. We realiseren ons misschien weinig hoe belangrijk het toegepast onderzoek in het hbo is. Resultaten van dat onderzoek dragen direct bij aan de praktijk en aan de opleidingen. Ons programma taalstimulering doet veel onderzoek en ook nu weer een bijdrage vanuit dat programma.

Ook wil ik aandacht vragen voor onze studenten, die de hoofdrol spelen in de werving van nieuwe studenten. We hebben prachtige foto's laten maken, die je terugziet in het blad. Deze gezichten ga je tegenkomen in onze wervingsuitingen. Besteed ook in jouw omgeving aandacht aan de werving, want als we de personeelstekorten in het onderwijs en de kinderopvang willen oplossen dan moeten er meer studenten naar de pabo en de ad Pedagogisch Educatief Professional. Praat positief over het beroep, want wat is er mooier dan bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen, van toekomstige generaties.

Geniet van deze nieuwe *Veerkracht*, van het naderende voorjaar, langere dagen en nieuwe inspiratie.

Veel leesplezier!
Ingrid Lammerse

TIP DE REDACTIE

Heb je suggesties of opmerkingen? Laat het ons weten en mail naar veerkracht@kpz.nl

HET INNEMEN VAN HISTORISCHE PERSPECTIEVEN ALS BURGERSCHAPSVAARDIGHEID

In de Veerkracht van november 2020 schreef ik over de manier waarop het vak geschiedenis kan bijdragen aan het leren begrijpen van andere perspectieven (Van der Ploeg & Huijgen, 2020). In dit artikel benadrukten we het belang van historisch redeneren als onderdeel van het geschiedenis-onderwijs in Nederland: geschiedenis gaat namelijk niet alleen over jaartallen en gebeurtenissen, maar over het leren nadenken en redeneren aan de hand van historische bronnen.

Geschiedenis leert je -als het goed gegeven wordt- dus nadenken. Dat gebeurt op een bijzondere manier wanneer je kennis maakt met historische personen, die leefden in een wereld die vaak volstrekt anders was dan de onze. Zo kun je kennis maken met de tot slaaf gemaakte Surinamer Syntax Bosselman, die werd tentoongesteld op de werelddtentoonstelling van 1886 in Amsterdam (zie o.a. *Veerkracht 19* van maart 2022 over jeugdliteratuur). Of je ontmoet de Joods-Nederlandse danslerares Roosje Glaser, die tijdens de Tweede Wereldoorlog werd verraden door haar Nederlandse echtgenoot en via verschillende kampen werd gedeporteerd naar Auschwitz, waar ze haar danskunsten gebruikte om te overleven (zie: *Dansen met de vijand*, door Paul Glaser).

Deze historische personen leefden in andere omstandigheden, hadden andere dingen waar ze zich zorgen om maakten en leefden vanuit een volstrekt andere kijk op de wereld. De Engelse schrijver L.P. Hartley zei hierover in 1953 al terecht: 'The past is a foreign country: they do things differently there'. Het leren kennen en bestuderen van mensen uit deze andere 'vreemde' wereld van de geschiedenis dwingt ons na te denken over onze eigen wereld en geeft een ander perspectief op de dingen die wij gewoon zijn gaan vinden.

De vaardigheid om te leren kijken vanuit een ander perspectief is van cruciaal belang in een pluriforme, democratische samenleving als de onze. Juist in een maatschappij waarin polarisering mensen uit elkaar

drijft, is het goed en heilzaam om buiten je eigen bubble te kijken en te onderzoeken hoe iemand anders in een andere bubble (of: historische context) tot bepaald gedrag of een andere kijk op de wereld is gekomen. Tegelijkertijd leer je daarmee om je eigen opvattingen te bevragen en je eigen kijk op de wereld tegen het licht te houden.

Bij het leren kennen van historische personen raken wij vaak verwonderd door de enorme verschillen in keuzes en kijk op de wereld, die onbegrijpelijk lijken voor ons hedendaagse mensen. Het is echter van belang die historische ander niet te benaderen als onderontwikkelde, achterlijke figuren die -als ze wat beter hadden nagedacht- tot onze hedendaagse opvattingen waren gekomen.

Een belangrijk uitgangspunt in het begrijpen en serieus nemen van de historische ander is dan ook het concept van 'shared normalcy' (Barton, 2004). Dit is het besef dat die historische ander een mens was net als wij, die op een redelijke manier probeerde zijn leven zo goed mogelijk te leiden, passend binnen zijn eigen context. De historische ander handelt niet bewust 'dom' of 'achterhaald' maar handelt -meestal- op een manier die destijds volstrekt begrijpelijk en redelijk was.

Het leren kijken vanuit verschillende historische perspectieven en het besef van shared normalcy tussen mensen uit verschillende historische contexten, zijn belangrijke burgerschapsvaardigheden. Het vak geschiedenis op de basisschool is een belangrijke plek om de eerste stapjes te zetten in het leren van die vaardigheden.

Dit idee is het vertrekpunt van mijn promotieonderzoek met de titel 'Het leren innemen van historische perspectieven door leerlingen van 10-12 jaar'. In het begin van 2022 is hiervoor een NWO-beurs toegekend. 1 september 2022 was de officiële startdatum van dit onderzoek, in samenwerking met Hogeschool KPZ en de Rijksuniversiteit Groningen.

Het doel van dit onderzoek is te komen tot een passende manier waarop kinderen in de bovenbouw deze vaardigheid kunnen leren bij geschiedenis; deze nieuwe aanpak zal aan het eind van het project worden uitgevoerd en onderzocht (in deelstudie 4). Om dit doel te kunnen bereiken moeten echter in de voorgaande deelstudies eerst enkele onderliggende vragen worden onderzocht.

In deelstudie 1 (die nu wordt uitgevoerd) wordt onderzocht hoe enkele veelgebruikte geschiedenismethodes (vakgericht en geïntegreerd) momenteel invulling geven aan de vaardigheid 'het innemen van historische perspectieven'. In deelstudie 2 zal de focus liggen op de rol van de leraar. Door middel van observaties en interviews zal in kaart worden gebracht waar leraren tegenaan lopen bij het begeleiden van deze vaardigheid. In deelstudie 3 zullen vervolgens hardop-denken-interviews met leerlingen worden ingezet, om te onderzoeken hoe leerlingen deze vaardigheid oefenen waar mogelijke uitdagingen zitten.

BETROKKEN RAKEN?

Voor de deelstudies 2, 3 en 4 worden nog scholen geworven. Heb je interesse om betrokken te raken bij dit project op het raakvlak van burgerschap en geschiedenis? Neem dan contact op met Bertjaap van der Ploeg via b.vanderploeg@kpz.nl

OVER DE AUTEUR

Bertjaap van der Ploeg is hogeschooldocent geschiedenis op Hogeschool KPZ en promovendus aan Rijksuniversiteit Groningen.

BRONNEN

- Barton, K. C., & Levstik, L. S. (2004). *Teaching history for the common good*. Mahwah, Erlbaum.
- Van der Ploeg, B., & Huijgen, T. (2020). 'Breaking the bubble': Hoe historisch redeneren kan bijdragen aan inleven en het begrijpen van andere perspectieven. *Veerkracht*, 17(3), 10-13.
- Glaser, P. (2016) Dansen met de vijand. *Het oorlogsgeheim van tante Roosje*. Cargo

HET BELANG VAN TRANSLANGUAGING EN DE KRACHT VAN TEKSTLOZE PRENTENBOEKEN

De kennis van een taal die je spreekt kun je goed gebruiken als je een andere taal leert. Het is ineffectief en belastend als het onderwijs geen gebruik maakt van dit inzicht. Het kost meertalige leerlingen namelijk zelfs moeite om de andere taal te negeren. In deze bijdrage gaan we in op het principe van translanguaging: het benutten van meerdere talen bij taalstimulering in leersituaties. We leggen uit wat translanguaging is, waarom deze aanpak belangrijk is en we geven praktijkvoorbeelden. We lichten daarnaast toe waarom de inzet van tekstloze prentenboeken bij uitstek zo beloftevol is bij het vormgeven van translanguaging. Ten slotte pleiten we voor een inclusief taalklimaat, waarin alle leerlingen, zowel meertalige als eentalige, hun taalbewustzijn versterken.

In het Nederlandse basisonderwijs heeft 28% van de kinderen een migratieachtergrond, blijkt uit gegevens van het CBS. Het gaat om kinderen die niet in Nederland zijn geboren of van wie de vader of moeder niet in Nederland geboren is. Deze kinderen spreken dus vaak (naast het Nederlands) een andere taal, zoals Turks, Oekraïens, Pools, Arabisch, Tygrinia. Taal is een cruciaal onderdeel van hun identiteit. Hoe kan het onderwijs meer recht doen aan de eerste taal en daarmee aan de identiteitsontwikkeling van alle taalgebruikers? En hoe kunnen we deze rijkdom aan talen meer benutten in ons onderwijs aan alle leerlingen?

TALEN FLEXIBEL BENUTTEN IN EEN INCLUSIEF TAALKLIJMAAT

Het concept translanguaging kent zijn oorsprong in het Groot-Brittannië van de jaren tachtig in tweetalig onderwijs aan Welsh-Engelse kinderen.

Oorspronkelijk werd translanguaging gebruikt als strategie om meertalige kinderen te ondersteunen in hun taalontwikkeling. Het belangrijkste uitgangspunt daarbij was dat beide talen flexibel gebruikt worden in het onderwijs, met als doel taalvaardiger te worden in beide talen en meer kennis van de leergebieden op te doen. De laatste jaren wordt het begrip translanguaging breder gebruikt, verwijzend naar een inclusief taalklimaat waarin professionals met een positieve taalbeschouwelijke grondhouding ten opzichte van alle talen, daadwerkelijk alle talen benutten in hun onderwijs.

MEERDERE TALEN IN ÉÉN BREIN

Meertaligheid is meer dan de som der delen. Recent onderzoek laat zien dat bij meertalige kinderen veel taalkennis gedeeld is tussen de talen (Bosma et al., 2022; Van Dijk, 2021). Zo wordt de woordenschat van zowel eentaligen als meertaligen gezien als een netwerk van woorden in je brein. Bij meertaligen bevinden alle talen zich in hetzelfde netwerk en worden bijvoorbeeld woordbetekenissen gedeeld tussen talen. Dit is vergelijkbaar met hoe synoniemen binnen één taal een betekenis delen (zie figuur 1). Grammaticale kennis van meertaligen wordt eveneens beschouwd als een gedeeld systeem, waarbij bepaalde abstracte representaties van zinnen (bijvoorbeeld de basisvolgorde) van toepassing zijn op meerdere talen. Zowel de gedeelde kennis als de taalspecifieke kennis van alle talen die een meertalig kind spreekt, is in principe altijd actief in het hoofd (Koutamanis et al., 2021). Bovendien weten we dat het onderdrukken van de kennis van een (met name sterkere) taal cognitief veel moeite kost (Gross & Kaushanskaya, 2020).

WAAROM TRANSLANGUAGING: DE KRACHT VAN GEDEELDE KENNIS

Een kind dat het woord 'dog' al geleerd heeft in het Engels, hoeft de betekenis niet opnieuw te leren in het Nederlands, vanwege de gedeelde kennis in het brein. Daarnaast zijn er woorden als 'kat' en 'cat', die niet alleen hetzelfde betekenen, maar ook qua klank erg op elkaar lijken. Deze zijn voor meertalige kinderen makkelijker dan voor eentalige kinderen (Poarch & Van Hell, 2012). Op een abstracter niveau kan een leerling die leert lezen, als hij het concept van letters en tekens eenmaal kent, dit ook toepassen bij het leren lezen in een andere taal.

Bij translanguaging wordt gebruik gemaakt van alle kennis die een kind heeft, ongeacht vanuit welke taal deze afkomstig is, wat de taalontwikkeling in beide talen kan bevorderen. In feite zijn bij eentalige én meertalige kinderen hierbij dezelfde principes van belang. Zo wordt voor alle kinderen de woordenschat versterkt door rijke taal aan te bieden, woorden te herhalen in verschillende contexten en niet alleen in te zetten op de breedte maar ook op de diepte van de woordenschat (Bosma et al., 2022). Bij meertalige kinderen kan hiervoor goed gebruik worden gemaakt van beide talen, bijvoorbeeld door woorden aan te bieden in beide talen.

Figuur 1. Een woordbetekenis wordt gedeeld tussen talen, net als tussen synoniemen binnen één taal.

EFFECTIEVE MANIEREN OM TRANSLANGUAGING IN TE ZETTEN

Het is een gemiste kans als we de sterker ontwikkelde talen niet inzetten in het leerproces. Maar hoe pak je dat nu aan als leraar? Translanguaging kan gebruikt worden als 'scaffolding', bijv. voor nieuwkomers, maar is ook effectief voor kinderen die al meertalig zijn, doordat het gebruik maakt van gedeelde kennis, en zelfs bij kinderen die van huis uit eentalig zijn kan translanguaging het meta-linguïstisch bewustzijn ('taalgevoel') versterken (Velasco & Fialais, 2018). Er zijn verschillende manieren om een translanguaging-omgeving te creëren. Indien mogelijk kan de leraar delen van de les in meerdere talen geven, of dit leerlingen onderling laten doen. Ook zonder dat meerdere mensen dezelfde talen spreken, is translanguaging mogelijk. Zo kan de groep gezamenlijk bepaalde woorden in zo veel mogelijk talen benoemen (multilingual label quests) of op zoek gaan naar gelijkenissen en verschillen tussen (woorden uit) verschillende talen. Tot slot kunnen leerlingen zelf aan het werk gaan met hun verschillende talen, door bijvoorbeeld boeken te lezen in hun thuistaal of gebruik te maken van tekstloze prentenboeken. Al deze werkwijzen hebben positieve effecten aangetoond. Effectieve translanguaging draait dus niet alleen om het (extra) aanbieden van de thuistaal, maar juist beide talen samen of na elkaar.

TEKSTLOZE PRENTENBOEKEN ALS BRUG TUSSEN THUIS EN SCHOOL VOOR EEN BREDE DOELGROEP

Tekstloze prentenboeken zijn ontzettend veelzijdig, juist omdat ze geen taalgrenzen kennen (Lysaker, 2019). Zo kunnen leerlingen met een andere taal en hun ouders, maar ook heel jonge kinderen die nog geen letters kunnen lezen, profiteren van dit type boeken. Tekstloze prentenboeken kunnen een brug zijn voor een brede doelgroep om zowel in de schoolomgeving als de thuisomgeving het lezen, de taal en het leesplezier te stimuleren, ongeacht de taal waarin dat gebeurt.

Tekstloze prentenboeken vragen van kinderen en ouders een andere leeshouding: de actieve lezer construeert op basis van de afbeeldingen zelf het verhaal. Uit onderzoek weten we dat tekstloze prentenboeken meer interactie tussen ouders en kinderen genereren en effectief zijn voor de ontwikkeling van woordenschat en narratief begrip (Groliget al., 2020). Door de prikkelende beelden en door hun ambiguïteit lokt dit type boeken gesprekken uit die voorbijgaan aan het alledaagse hier-en-nu gesprek. Het is van groot belang dat kinderen ook in de thuisomgeving ingewijd worden in het voeren van denkstimulerende gesprekken. Bovenal zijn tekstloze prentenboeken prachtige kunstwerken en leveren ze veel leesplezier op. Je traint hiermee dus heel veel vaardigheden in één klap. Vaardigheden die allemaal belangrijk zijn om je te ontwikkelen tot goede lezer.

TAALONTWIKKELING ÉN IDENTITEITSVORMING MET TEKSTLOZE PRENTENBOEKEN DOOR TRANSLANGUAGING

Tekstloze prentenboeken zijn een optimaal leermiddel om translanguaging vorm te geven, maar worden helaas nog niet veelvuldig ingezet in het onderwijs. Een leraar kan in de schoolomgeving en/of in de thuisomgeving dit type boeken laten lezen in de eigen taal, of inloopmomenten organiseren, waarbij ouders op school in hun eigen taal met hun kinderen dit type boeken lezen. Ook kunnen leerlingen verhalen maken in meerdere talen en nadenken over labels in verschillende talen. Alle talen die de leerlingen beheersen, krijgen zo de ruimte op school en thuis. Op deze wijze wordt ook recht gedaan aan de identiteit van kind en ouder. Een groot bijkomend voordeel is dat er een groot en divers aanbod is van (inter)nationale tekstloze prentenboeken. Hierdoor wordt de lezer uitgenodigd om vanuit verschillende perspectieven naar de wereld te kijken en ontstaat er voor de opgroeiende lezer een groter venster op de wereld.

EEN ATTITUDEVERANDERING OP SCHOOLNIVEAU

Wil je aan de slag met translanguaging? Het is een schoolbrede methodiek, die een inclusief taalklimaat vereist. Op de website van Onderwijskennis worden handvatten gegeven. Zo worden er op basis van Cenoz & Gorter (2017) vijf uitgangspunten genoemd voor scholen wat betreft translanguaging:

- Er wordt een omgeving gecreëerd waarin leerlingen alle talen mogen, durven en kunnen gebruiken. Dit wordt ook expliciet duidelijk gemaakt aan de leerlingen.
- Thuis talen worden alleen gebruikt wanneer dit nuttig is. Er worden dus mogelijkheden gecreëerd waarbij het zinvol is om andere talen te gebruiken.
- Het metalinguïstisch bewustzijn (de kennis van en over talen) wordt ontwikkeld in de klas. Zo kunnen de leerlingen hun taalrepertoire bewust gebruiken bij het leren.
- Docenten zijn op de hoogte van de talen die de leerlingen in hun dagelijks leven gebruiken en tegenkomen en wat deze talen voor hen betekenen. Pas wanneer je je ervan bewust bent dat een leerling zich schaamt voor of juist trots is op een bepaalde taal, kun je daarmee aan de slag.
- Het spontane meertalige taalgebruik van de leerling wordt verbonden aan geplande meertalige leermomenten in de klas.

Het vorm kunnen geven aan translanguaging vraagt bovenal een positieve, talige grondhouding van leraren en leerlingen: 'een houding waarbij sprake is van vertrouwen in de eigen taalcompetentie, van een blijvende verwondering voor het fascinerende van taal en van openheid en respect tegenover elke vreemde taal en elke vorm van talige diversiteit in het Nederlands' (Vanhooren et al., 2017, p. 18). Je verenigen met deze uitgangspunten vraagt een attitudeverandering op schoolniveau; een verandering die naar ons idee gemakkelijker is als je de charme en kracht van tekstloze prentenboeken hebt ontdekt.

Meer weten?

Het associate lectoraat Taalstimulering van Hogeschool KPZ experimenteert momenteel in Zwolle met de inzet van tekstloze prentenboeken op scholen met veel kinderen met een niet Nederlandstalige achtergrond. Binnenkort verschijnt een overzicht met tekstloze prentenboeken, geordend op thema en leeftijd op de website: kpz.nl/kennis-en-innovatiecentrum/taalstimulering/

MEER WETEN OVER WAT TRANSLANGUAGING IS EN HOE JE HET KUNT BENUTTEN?

- Beluister een Kletsheads-podcast over translanguaging met Joana Duarte over translanguaging
<https://kletsheadspodcast.nl/2020/11/27/meertaligheid-in-het-onderwijs-translanguaging-seizoen-2-aflevering-3/>
- Lees het kennisdossier van NRO over meertaligheid en de principes van translanguaging
<https://www.onderwijskennis.nl/kennisbank/kansrijke-aanpak-omgaan-met-meertaligheid>
- Meer weten over handvatten? Lees het kennisdossier van De Taalunie over meertaligheid (en translanguaging)
<https://taalunie.org/publicaties/53/antwoorden-op-vragen-over-omgaan-met-meertaligheid-in-het-onderwijs-in-het-nederlandse-taalgebied>
- De websites www.meertaligheid.be en www.meertaligheid.nl bevatten veel praktische voorbeelden.
- Wil je begrijpen waarom je meertalige leerlingen stevast bepaalde taalfouten maken als ze Nederlands spreken en wil je de oorzaak van die fouten bespreekbaar maken? De app Moedertaal in NT2 (MoedINT2) geeft je snel een inzicht in de grammatica van veel voorkomende talen in Nederland en verklaart ook waarom sprekers van bepaalde talen bepaalde fouten in het Nederlands maken.
- Bekijk een korte Amerikaanse kennisclip over wat translanguaging is met voorbeelden voor gebruik in praktijk
<https://www.youtube.com/watch?v=iN0tmn2UTzI>
- Bekijk een reeks kennisclips over meertaligheid voor basisschoolleerlingen, ouders, en leraren:
<https://www.ru.nl/cls/our-research/research-groups/cognitive-developmental-aspects-multilingualism/2in1-project-nl/meertaligheid-beeld/>
- Het 3M-project van Stenden Hogeschool (Meer Kansen Met Meertaligheid) heeft een toolbox gemaakt met verschillende activiteiten voor meertalige leerlingen waarbij translanguaging ingezet wordt:
<http://3mproject.nl/toolbox/lesactiviteiten.html> bijv. http://3mproject.nl/toolbox/lesmateriaal/22_LES_7-12_T_Meertalige_prentenboeken.pdf
- Bekijk de aflevering van het Klokhuis over meertaligheid:
<https://www.hetklokhuis.nl/tv-uitzending/4768/tweetaligheid>

LITERATUUR

- Bosma, E., Bakker, A., Zenger, L., & Blom, E. (2022). Supporting the development of the bilingual lexicon through translanguaging: A realist review integrating psycholinguistics with educational sciences. *European Journal of Psychology of Education*, 1-23.
- Cenoz, J., & Gorter, D. (2017). Minority languages and sustainable translanguaging: Threat or opportunity? *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 38(10), 901-912.
- Grolig, L., Cohrdes, C., Tiffin-Richards, S. P., & Schroeder, S. (2020). Narrative dialogic reading with wordless picture books: a cluster-randomized intervention study. *Early Childhood Research Quarterly*, 51, 191-203.
- Gross, M. C., & Kaushanskaya, M. (2020). Cognitive and linguistic predictors of language control in bilingual children. *Frontiers in Psychology*, 11, 968.
- Koutamanis, E., Kootstra, G. J., Dijkstra, T., & Unsworth, S. (2021). Lexical priming as evidence for language-nonspecific access in the simultaneous bilingual child's lexicon. *In Proceedings of the 45th annual Boston University Conference on Language Development* (pp. 413-430).
- Lysaker, J.T. (2019). *Before words: wordless picture books and the development of reading in young children*. Teachers College Press.
- Poarch, G. J., & Van Hell, J. G. (2012). Executive functions and inhibitory control in multilingual children: Evidence from second-language learners, bilinguals, and trilinguals. *Journal of experimental child psychology*, 113(4), 535-551.
- Van Dijk, C. N. (2021). *Cross-linguistic influence during real-time sentence processing in bilingual children and adults*. Amsterdam: LOT.
- Vanhooren, S., C. Pereira & M. Bolhuis (2017). *Iedereen taalcompetent. Visie op de rol, de positie en de inhoud van het onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw*. Den Haag: Nederlandse Taalunie.
- Velasco, P., & Fialais, V. (2018). Moments of metalinguistic awareness in a Kindergarten class: Translanguaging for simultaneous biliterate development. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 21(6), 760-774.

OVER DE AUTEURS

Wenckje Jongstra werkt als associate lector taalstimulering in het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ.

Elly Koutamanis is promovenda bij de Radboud Universiteit in Nijmegen. Haar proefschrift gaat over de interactie tussen talen bij de woordenschat van meertalig opgroeiende kinderen.

WEGEN NAAR GOED LERAARSCHAP

EEN SPANNENDE ONTDEKKINGSTOCHT

Op Hogeschool KPZ werd in het verleden de doorgaande PPO-lijn (Persoonlijke en Professionele Ontwikkeling) apart van de module ZEE (Zingeving, Ethiek en Esthetiek) aangeboden. Toen in de deeltijdopleiding werd nagedacht over een nieuw curriculum, en ook over de plek van PPO en ZEE, ontstond de mogelijkheid om vakken te integreren. In dit artikel wordt beschreven hoe dit proces is verlopen en waar de kansen en uitdagingen liggen.

Vervolgens wordt er aangegeven hoe deze keuze kan bijdragen aan het ontwikkelen van een veerkrachtige leraar met een stevige narratieve persoonlijke professionele identiteit. Tot slot hopen we met dit artikel ook om (toekomstige) leraren en docenten te inspireren om buiten kaders van vakken en disciplines te denken en daar keuzes in te maken.

Tijdens de vernieuwingsprocessen ontstond de uitdaging om twee monodisciplinaire perspectieven samen te voegen tot één geheel. De veronderstelling is dat zingeving, ethiek en esthetiek in hoge mate een bijdrage kunnen leveren aan de persoonlijke en professionele ontwikkeling van studenten.

BEDOELING

Voordat de samensmelting van de PPO-lijn en het vakgebied ZEE wordt beschreven, is het goed om te kijken hoe deze twee van origine bedoeld waren. De PPO-lijn heeft als doel om een stevige persoonlijke en professionele identiteit te ontwikkelen en onder woorden te kunnen brengen. Hiervoor leren de studenten reflecteren aan de hand van praktijkverhalen waarbij ze nadenken hoe ze het best in situaties kunnen reageren en communiceren. Ook denken ze, door middel van intervisie, na over welke leraar ze willen zijn en welke waarden, normen en overtuigingen ze belangrijk vinden. Daarnaast is er ook aandacht voor de praktische, studiegerelateerde zaken. Oorspronkelijk is demissie van de ZEE-modules dat studenten op interdisciplinaire wijze gevormd worden. De studenten krijgen vanuit verschillende perspectieven input: cultuur, filosofie, kunst, levensbeschouwing en de maatschappij. Vanuit verschillende perspectieven (bijvoorbeeld de verlichting of het postmodernisme) neemt de dialoog een belangrijke plek in. Deze ZEE-inhouden zijn nodig om je te kunnen verplaatsen in de ander.

Dewey, pedagoog en filosoof, is een belangrijke inspirator in het proces om de PPO-lijn en het vakgebied ZEE samen te voegen. Dewey hamert erop dat een school zich niet eenzijdig moet richten op het kind of de leerinhouden (Beerding, 2011). Je zou kunnen stellen dat, generaliserend, de PPO-lijn zich vooral richt op de student als individu en de ZEE-lijn zich vooral focust op leerinhouden. Volgens Dewey moet de leerinhoud altijd bepaald worden vanuit het kind (in ons geval de student), en zijn dus onlosmakelijk verbonden. Dat is ook de kracht van deze fusie; de student kan geen persoonlijke en professionele ontwikkeling doorlopen zonder deze leerinhouden. De student bepaalt deze zelf, heeft de regie, stuurt en is verantwoordelijk. Dewey benadrukt dat deze leerinhouden betrokken zijn op de maatschappelijk-culturele actualiteit (Beerding, 2011). Vanuit de samenvoeging van de PPO-lijn en het vakgebied ZEE ontstaan drie pijlers: actief pluralisme, burgerschap en inspirerende verhalen.

Bij actief pluralisme gaat het om het verkennen van verschillende perspectieven in de maatschappij. De pijler burgerschap richt zich op het proces van subjectificatie, waarbij de student als vrij, verantwoordelijk en volwassen subject in de wereld centraal staat (Biesta, 2015). En tot slot helpen de inspirerende verhalen om de (morele) verbeeldingskracht te prikkelen. Deze pijlers bieden studenten een stabiele basis in een wereld waarin steeds nieuwe eisen worden gesteld aan professioneel handelen, samenwerken en professionele ontwikkeling (Ruiters, 2015).

Een belangrijke vaardigheid voor studenten om zich tot de omgeving te kunnen verhouden, is het verbeelden. De verbeeldingskracht wordt gevoed door empathie en creativiteit. Door je te verplaatsen in het perspectief van de ander, door je in te leven in hoe de ander naar de wereld kijkt, ontdek je nieuwe mogelijkheden en wordt creativiteit gestimuleerd. Multiperspectiviteit daagt uit om nieuwe mogelijkheden te onderzoeken. Vanuit de dialoog zoekt de student naar beelden van goed leven en samenleven, gebaseerd op het ethische, esthetische en existentiële verlangen naar zin (Alma, 2020). En zo kom je uit op een gezamenlijk doel: een student die gevormd wordt tot een autonoom, kritisch en betrokken mens die midden in een democratische samenleving staat. Een mens die zich bewust is van zijn verantwoordelijke en scheppende taak als leraar.

SAMENWERKING IN DE PRAKTIJK

In de praktijk bleek het niet makkelijk om twee vakgebieden te integreren. Docenten moesten meer zicht krijgen op elkaars vakgebieden. Er is dialoog nodig om de taal van de ander te verstaan. In het deeltijdcurriculum hebben de studenten nu één uur PPO per week met hun tutor en zo'n drie à vier keer per kwartaal een PPO/ZEE-bijeenkomst met tutor en ZEE-docent. De docenten bereiden deze lessen samen voor om de leerinhouden van ZEE te verbinden met de persoonlijke professionele identiteit van de student. Door deze samenwerking is de plaats van de lessen ZEE in de hele PPO-module al een stuk duidelijker geworden.

Aan de andere kant zijn er nog steeds vragen over de waarde van zingeving, ethiek en esthetiek in de PPO-lijn. Een andere student geeft aan: 'De filosofische achtergronden en vergezichten vind ik persoonlijk super interessant, maar helpen me minder in het uitvoeren van mijn rol als juf'. Bij docenten is er meer duidelijkheid over de verbinding tussen de persoonlijke en professionele ontwikkeling van de studenten en de onderwerpen die in de ZEE-lessen aan bod komen. Een docent geeft aan dat tijdens een PPO/ZEE les het kernconcept 'contingentie' aan bod kwam. 'Contingentie' verwijst naar ervaringen waarbij de alledaagse werkelijkheid ineens niet meer als vanzelfsprekend wordt beschouwd; er wordt een bres geslagen in de cirkel van vertrouwde vanzelfsprekendheden (VKLO, 2014). Dit kan gebeuren door een positieve of negatieve ervaring.

Een week later was de groep weer alleen met de PPO-docent en werden er filmbeelden vanuit de praktijk geanalyseerd. Eén van de studenten gebruikte toen het woord 'contingentie' om aan te geven dat het daar ging om een ervaring die schuurde, een toevalligheid waar ze zich geen raad mee wist en waarvan ze dacht de regie niet meer te kunnen pakken. Ze legde dus heel mooi tijdens PPO een bruggetje met de inhoud van ZEE waarin verschillende voorbeelden waren gegeven vanuit de contingentie-ervaring. Zo leer je taal te geven aan je persoonlijke en professionele ontwikkeling om uiteindelijk bewust bekwaam te worden. Je handelt dan niet alleen vanuit intuïtie en bepaalde opvattingen die je misschien vanuit je achtergrond meedraagt, maar laat in openheid verandering toe.

Een student geeft aan: 'Ik vind het interessant om vanuit verschillende stromingen en opvattingen te kijken naar hedendaags onderwijs. Het filosoferen over zingeving, ethiek en esthetiek spreekt mij aan. Ik snap ook dat je hierdoor persoonlijk kunt groeien. Wel zou ik graag nog meer een praktische link naar de onderwijspraktijk of maatschappelijke onderwerpen zien. De laatste PPO/ZEE les (postmodernisme) sprak mij bijvoorbeeld erg aan omdat we toen echt in gesprek gingen met elkaar - over de tijdgeest van toen en nu -. Erg interessant om verschillende perspectieven te horen. En om te mijmeren over de verschillende generaties.'

Je blijft hierbij je waardensysteem overdenken en hernieuwen in relatie tot hetgeen aanvankelijk misschien vreemd voor je was. Op deze manier ben je in staat, om met filosoof Charles Taylor te spreken, 'sterke evaluaties' te maken (Taylor, 2009). Culturele leerinhouden stellen je in staat tot multi-perspectiviteit: je leert pas daadwerkelijk als je door allerlei verhalen je bewust wordt van meerdere perspectieven en daarin mogelijkheden ziet om te groeien.

TOEKOMST

De samenwerking tussen deze twee vakgebieden blijft in ontwikkeling. Een vervolgstap is bijvoorbeeld om na te denken of je deze twee vakken nog wel apart moet noemen, of dat daar ook een gezamenlijke naam voor bedacht moet worden. Tot slot, en dat zie je ook in de reacties van de studenten, kunnen wij als docenten nog sterker voor het voetlicht brengen in welke mate de inhoud van zingeving, ethiek en esthetiek een bijdrage levert aan de veerkrachtige leraar met een stevige narratieve persoonlijke professionele identiteit.

LITERATUUR

- Alma, H. A. (2018). *De kunst van het samenleven. Een pleidooi voor een pluralistisch humanisme*. VUBPress.
- Beerding, J. (2011). *John Dewey over opvoeding, onderwijs en burgerschap: een keuze uit zijn werk*. SWP.
- Biesta, G. J. J. (2015). *Het prachtige risico van onderwijs*. Uitgeverij Phronese.
- Ruijters, M. G. V. L. (2018). *Mijn Binnenste Buiten - werken aan je professionele identiteit*. Boom uitgevers Amsterdam.
- Taylor, C. (2009). *Bronnen van het zelf: de onstaansgeschiedenis van de moderne identiteit*. Lemniscaat.
- VKLO. (2014). *Kennisbasis godsdienst/levensbeschouwing RK*.

OVER DE AUTEURS

Grethe Koster is hogeschooldocent Pedagogiek op Hogeschool KPZ.

Hein van den Berg is hogeschooldocent godsdienst/levensbeschouwing en Zingeving, Ethiek en Esthetiek (ZEE) op Hogeschool KPZ.

Derko Laan is hogeschooldocent ZEE/arts op Hogeschool KPZ.

KANSEN(ON)GELIJKHEID EN EDUCATIEF PARTNERSCHAP

Kansen(on)gelijkheid van kinderen is een belangrijk en veel besproken onderwerp. Door de coronapandemie zijn verschillen in kansen uitvergroot en routines in de leefwerelden van kinderen onderbroken. Ouders en school kwamen letterlijk op afstand van elkaar en de contactmomenten werden digitaal en schaarser. Daarnaast hebben leraren meer dan ooit een beroep moeten doen op de rol van ouders en is het belang van een goede samenwerking tussen ouders en school nogmaals bevestigd (Epstein, 2020).

Als we het hebben over de samenwerking tussen ouders en school spreken we ook wel van educatief partnerschap. Educatief partnerschap gaat verder dan enkel communicatie tussen ouders en school over de leerontwikkeling van het kind. Het gaat om de erkenning en gezamenlijke verantwoordelijkheid van zowel ouders als school om een kansrijke leeromgeving te creëren met als doel het kind

te ondersteunen in zijn ontwikkeling, zowel op school als op latere leeftijd (Epstein, 2010).

De verbinding tussen ouders en school in de vorm van educatief partnerschap heeft de potentie om bij te dragen aan de leerprestaties van leerlingen en het bevorderen van hun motivatie, welbevinden, zelfbeeld en zelfwaardering (Bakker et al., 2013). Bovendien kan het een middel zijn om kansen-(on)gelijkheid aan te pakken. Een leraar die zich (nog) niet bewust is van de invloed die zijn eigen attitude heeft op het contact met ouders, kan bijvoorbeeld onbewust hogere verwachtingen hebben van ouders met een hogere sociaaleconomische status (Bakker et al., 2013).

DE PEDAGOGISCHE BASIS

Het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) heeft recentelijk een rapport gepubliceerd getiteld *Opgroeien doe je samen*, waarin wordt gepleit voor het versterken van de pedagogische basis van kinderen. Die pedagogische basis bestaat uit alle contacten, relaties en leefomgevingen die bijdragen

aan het opgroeien en opvoeden van kinderen (Hoex et al., 2022). Denk bijvoorbeeld aan buurt- en geloofsgenoten, vrienden en de fysieke en online omgeving waarin kinderen zich begeven. Elke ervaring die het kind opdoet (ook buiten het zicht van de school en het gezin), is van invloed op de ontwikkeling. Hoe meer contacten, relaties en omgevingen kinderen en ouders hebben, des te groter de pedagogische rijkdom (Hoex et al., 2022). Voor kinderen en gezinnen die door kansenongelijkheid een beperkte toegang hebben tot verschillende leefwerelden en een diversiteit aan contacten en interacties, is deze pedagogische rijkdom vele malen beperkter (Hoex et al., 2022).

STARTPUNT VOOR GESPREK

Binnen het programma Perspectieven op kansrijke ontwikkeling voor kinderen en jeugd van het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ wordt momenteel gewerkt aan het project Educatief Partnerschap. In dit project willen we meer zicht krijgen op de samen-

werking tussen scholen, ouders en de bredere leefomgeving van kinderen. Waar liggen kansen om deze samenwerking te versterken? Welke behoeftes hebben de verschillende betrokkenen? En hoe trekken de betrokkenen hierin samen op? Om de verschillende ideeën, meningen en standpunten te delen, moet het gesprek worden gevoerd.

MAAR HOE DOE JE DAT?

Om het gesprek hierover te faciliteren heeft Hogeschool KPZ een spel ontwikkeld genaamd *Level Up! Zet een stap in educatief partnerschap*. Het project Educatief Partnerschap is geen eindproduct, maar een startpunt om het gesprek met elkaar aan te gaan. Bij deze willen wij collega's en studenten uitnodigen om met ons en met elkaar in gesprek te gaan over educatief partnerschap. Wat zijn jouw ervaringen? Hoe kunnen we samen optrekken vanuit het gezamenlijke doel om de

ontwikkeling van kinderen te bevorderen? Hoe kunnen we met educatief partnerschap de pedagogische basis van kinderen versterken? En wat is daarvoor nodig?

MEER LEZEN

Factsheet pedagogische basis NJi: <https://www.nji.nl/sites/default/files/2022-12/Factsheet%20pedagogische%20basis.pdf>.

Meer info over *Level Up! Zet een stap in educatief partnerschap*: <https://www.kpz.nl/project-educatief-partnerschap/>

LITERATUUR

- Bakker, J., Denessen, E., Dennissen, M., & Oolbekkink-Marchand, H. (2013). *Leraren en ouderbetrokkenheid: een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen*. Radboud University. p. 9
- Epstein, J. L. (2010). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *The Phi Delta Kappan*, 92(3), 81-96. <https://doi.org/10.1177/003172171009200326>
- Epstein, J.L. (2020). Partnerships keep children learning during COVID-19. *Context*, 19(4), p. 88-90.
- Hoex, J., Vlaardingbroek, S., Balledux, M., Speentjens, P., Vink, C. (2022). *Opgroeien doe je samen. Bouwen aan een stevige pedagogische basis*. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 30 januari 2023, van <https://www.nji.nl/sites/default/files/2022-12/Opgroeien%20doe%20je%20samen.pdf>

OVER DE AUTEUR

Marith Schotpoort is junior docent-onderzoeker bij het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ.

ONDERZOEKSSCHOOL AAN HET WOORD SAMEN ONDERZOEKEN

Om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren is onderzoek onmisbaar. Destijds zijn daarom de academische opleidingsscholen opgericht. In het voorjaar van 2022 was het tijd voor vernieuwing: met het profiel Samen Onderzoeken: profilering van onderzoeksscholen, vastgesteld door penvoerders van de samenwerkingsverbanden van Hogeschool KPZ, werd de academische opleidingsschool de onderzoeksschool. 'Good practices' kunnen andere scholen inspireren en ondersteunen. Daarom wordt in dit artikel een onderzoeksschool uitgelicht, namelijk: De Linderte.

De Linderte is al vanaf het begin van Samen Opleiden een academische opleidingsschool (AOS) en houdt zich sinds die tijd bezig met het doen van onderzoek. Nu De Linderte onderzoeksschool is, heeft de school een voortrekkersrol in het netwerk van Samen Onderzoeken. Een mooi voorbeeld van een 'goodpractice' school die andere scholen kan inspireren en ondersteunen als het gaat om de onderzoekscultuur en het onderzoekend vermogen in het netwerk. We spraken met schoolleider Han van Rhee en onderzoekscoördinatoren Marian Koggel en Esmy Reimert.

In de beginjaren heeft De Linderte thema's onderzocht zoals woordenschat, begrijpen lezen en begrijpend luisteren. Daarna was er aandacht voor eigenaarschap en gesprekstechnieken van leraren. Dit jaar onderzoeken ze hoe het zelfregulerend vermogen van kinderen bevorderd kan worden, zodat leerlingen meer inzicht krijgen in hun eigen leerproces. 'Het onderzoeksthema staat beschreven in het schoolplan. Vanuit het schoolplan beschrijven we een onderzoeksagenda. Dat klinkt groots, maar het gaat erom dat we goed kunnen onderbouwen waarom we juist dit onderwerp kiezen. Het onderzoek moet altijd iets opleveren voor de kinderen. De kwaliteit van het onderwijs moet erdoor versterkt worden.'

De onderzoeksgroep bestaat uit twee daartoe opgeleide onderzoekscoördinatoren, de wpo-student, de instituutsonderzoeksbegeleider (iob'er) van Hogeschool KPZ en de directeur. Soms wordt er een collega ingevlogen met expertise op het onderzoeksthema. De onderzoeksgroep, die ongeveer één keer per maand bij elkaar komt, is een soort denktank voor de student. De onderzoekscoördinator wordt gefaciliteerd om elke week met de wpo'er samen te gaan zitten voor diens onderzoek. De student ontvangt afwisselend feedback van elk van de leden van de onderzoeksgroep in verschillende fases van het onderzoek. Ook kinderen, collega's en ouders worden betrokken bij het onderzoek door de onderzoeksgroep, bijvoorbeeld door middel van interviews, vragenlijsten of gesprekken. Zo levert iedereen een bijdrage. 'We doen het samen!'

Naast de onderzoeksgroep heeft De Linderte een expertteam dat parallel aan het onderzoek op een onderzoeksmatige manier bezig is met een ander schoolontwikkelvraagstuk. Deze groep bestaat uit masteropgeleide collega's en oud-wpo-studenten die naast hun onderwijsgevende taken ook uitdagingen zien in het onderwijskundig proces op schoolniveau. Er is duidelijk sprake van een onderzoekscultuur binnen het team! 'Het onderzoekend vermogen zit na ruim 15 jaar in ons DNA.'

De Linderte heeft veel ervaring met onderzoeksmatig, cyclisch en systematisch werken. Hierdoor waren zij in staat om in zeer korte tijd een VierKeerWijzer-school te worden. Dit geeft hun handvaten om de onderzoekende houding van collega's en leerlingen te versterken. Met VierKeerWijzer gaan leerlingen met leervragen, behorend bij een bepaald thema, aan de slag. De leerlingen gaan vanuit een onderzoekende houding op zoek naar een antwoorden gebruik makend van hun eigen talenten. Dit doen ze samenwerkend en groepsoverstijgend. Ouders worden niet vergeten; zij worden benaderd om iets te komen vertellen over hun eigen vak, beroep of ervaringen. 'We halen de wereld in de school en zoeken de wereld op buiten de school.'

Op De Linderte wordt 'evidence-informed' gewerkt. Dat wil zeggen dat keuzes gebaseerd zijn op (wetenschappelijke) bronnen. Eerst wordt gekeken wat in de literatuur al bekend is over een bepaald onderwerp. Daarna is de vraag: wat willen wij nu precies weten? 'We doen nooit 'zomaar wat'. Vervolgens maakt de onderzoeksgroep een ontwerp en test dit ongeveer zes weken uit. Voor de start doen deze leraren een beginmeting en aan het einde een eindmeting. In de tussentijd wordt er gemonitord om te kijken of het ontwerp tussendoor nog aangepast moet worden.

De directeur en de onderzoekscoördinatoren zijn het sterk met elkaar eens: collega's zijn nieuwsgierig en durven kritisch te zijn op een positieve manier. Zo werken zij samen aan onderwijsverbetering: 'Deze kritische houding willen we ook stimuleren bij onze kinderen, waarbij ook hun eigenaarschap vergroot wordt.' Daarnaast voelt ieder lid van de onderzoeksgroep zich verantwoordelijk voor het onderzoek en is betrokken bij de student. De directeur is ook onderdeel van de onderzoeksgroep, waardoor er korte lijnen zijn in de school. De Linderte heeft contact met andere (onderzoeken)scholen, Hogeschool KPZ en netwerken om hun kennis up-to-date te houden en uit te wisselen.

SAMEN ONDERZOEKEN

Samen onderzoeken heeft als ambitie om door middel van onderzoek een bijdrage te leveren aan het opleiden van professionals en het beïnvloeden, verbeteren en vernieuwen van onderwijs en de beroepspraktijk. De Academische Opleidingsscholen worden daarmee doorontwikkeld tot onderzoeksscholen waarbij onderzoek gedragen wordt door het hele team en plaatsvindt in samenwerking met partners en Hogeschool KPZ. Op onderzoeksscholen wordt systematisch gewerkt aan het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs voor leerlingen en het opleiden van (aanstaande) leraren door gezamenlijk te werken aan het versterken van hun onderzoekend vermogen en aan de onderzoekscultuur van de school. Onderwijsprofessionals (directueren, leraren, studenten, pedagogisch professionals etc.) met een sterk onderzoekend vermogen kunnen onderzoek doen en gebruiken om hun eigen beroepspraktijk te versterken. Een onderzoekscultuur is daarvoor voorwaardelijk.

De Linderte is een mooi voorbeeld van een academische opleidingsschool die zich op eigen kracht heeft ontwikkeld tot wat we een onderzoeksschool noemen: een groot gedeelte van het team houdt zich bezig met het doen van onderzoek, werkt systematisch en 'evidence-informed' aan het verbeteren van de onderwijskwaliteit.

MEER WETEN ?

- Wil je meer weten over het onderzoek dat De Linderte de afgelopen jaren heeft gedaan? Kijk dan op www.delinderte.nl/ons-onderwijs-en-innovatie/
- Voor het profiel Samen Onderzoeken: profilering onderzoeksscholen mail naar Marieke Pillen (m.pillen@kpz.nl) of Shirine Bousaid (s.bousaid@kpz.nl).
- Ben je als onderzoeksschool geïnteresseerd in Samen Onderzoeken of wil je onderzoeksschool worden? Neem dan contact op met Edith ten Berge (e.tenberge@kpz.nl)
- Wil je onderzoekscoördinator worden of ben je geïnteresseerd in het doen en gebruiken van onderzoek ter verbetering van de kwaliteit van het onderwijs? Ieder jaar start er een professionaliseringstraject en in netwerkbijeenkomsten voor ervaren onderzoekscoördinatoren worden de nieuwste inzichten op het gebied van onderzoek gedeeld. Voor meer informatie kun je terecht bij Marieke Pillen (m.pillen@kpz.nl)

OVER DE AUTEURS

Shirine Bousaid is junior docent-onderzoeker bij het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ. Daarnaast is ze als instituutsonderzoeksbegeleider verbonden aan twee onderzoeksscholen.

Marieke Pillen is programmaleider Professionele Identiteit bij het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ. Zij is betrokken bij het profiel Samen Onderzoeken en als instituutsonderzoeksbegeleider verbonden aan een onderzoeksschool.

WENDBAARHEID EN MINDSET

Scholen hebben in toenemende mate te maken met veranderingen in hun omgeving, zoals de opkomst van nieuwe technologieën, maatschappelijke ontwikkelingen (bijv. tekort aan leraren) en veranderende prioriteiten. Continu veranderen lijkt nog wel de enige zekere factor van betekenis.

Omdat deze veranderingen effect hebben op medewerkers, taken en processen is het noodzakelijk hierop in te spelen. Het adequaat kunnen inspelen op veranderingen en/of (onderwijskundige) vernieuwingen vereist een wendbare organisatie die tijdig veranderingen signaleert, (snel) passende maatregelen bedenkt, besluiten neemt en deze implementeert. Echter, organisaties zijn niet wendbaar; mensen maken organisaties wendbaar. Wendbaarheid vraagt van medewerkers dat zij risico's durven nemen, voortdurend leren, samenwerken en in verbinding staan met hun omgeving, vragen stellen en zichzelf niet vastzetten in overtuigingen. Voor het management van een school betekent de overgang naar een (meer) wendbare organisatie dat zij op basis van gesignaleerde kansen een nieuwe koers uitzetten. Wil dat slagen, dan is het cruciaal dat medewerkers van binnenuit ander gedrag laten zien c.q. gaan inzetten en daartoe uitgenodigd worden.

De mindset is van invloed op de manier waarop medewerkers omgaan met uitdagingen en veranderingen. Hoe reageer je op veranderingen in de school en/of omgeving? Omarmen, aankijken of weerstand? Denk je 'het waait wel over', 'Daar moet iemand anders wat mee doen' of 'ik blijf doen wat ik deed, dat is wel zo veilig'? Medewerkers met een vaste mindset stellen dat intelligentie, vaardigheden en talenten bij voorbaat vaststaan. Daarentegen stellen medewerkers met een groeimindset dat intelligentie zich ontwikkelt en vergroot kan worden door inzet, doorzettingsvermogen en door zich te richten op het leerproces. Een groeimindset (b)lijkt

een significante voorspeller van wendbaarheid te zijn. Maar een vaste mindset is niet 'vast': mindsets van medewerkers kunnen veranderen. Hoe kunnen we een groeimindset ontwikkelen? Een belangrijke vraag als het gaat om duurzaam leren en bevorderen van een lerende cultuur. Het uitspreken en hebben van hoge verwachtingen over leerbaarheid van medewerkers, is van grote invloed op het leren. Het is dan ook belangrijk om in het onderwijs 'de lat hoog te leggen', (meer) rekening te houden met wat medewerkers (lees: ook leerlingen, studenten) al wel kunnen en (nog meer) rekening te houden met verschillen. In ons onderwijs moet meer aandacht uitgaan naar collectief leren en de wederzijdse relatie tussen individueel leren en collectief leren.

Collectief leren houdt in dat er een gezamenlijk begrip en gedeelde mening ontwikkeld wordt over het leren en de nieuwe kennis die ontstaat. Anders geformuleerd: het gaat om het op één lijn brengen van opvattingen over doelen op organisatieniveau, groepsniveau en individueel niveau. Dat vraagt om een organisatiecultuur die het gezamenlijk leren (bewust 'met en van elkaar leren') stimuleert. Daarbij rekening houdend met onderlinge verschillen tussen individuen en met de nieuwe generatie Z die een andere houding ten opzichte van leren c.q. een nieuwe leercultuur met zich meebrengt.

Een drietal algemene uitgangspunten is van belang om de verandering van een individuele naar een collectieve leercultuur te maken: leiderschap (faciliteren, inspireren, motiveren en coachen), samenwerking (in en tussen schoolteams) en communicatie (de professionele dialoog, stellen van vragen). Een krachtige, collectieve leercultuur draagt bij aan de veranderingsgezindheid en -bereidheid, innovatiekracht en wendbaarheid van medewerkers en teams. Het ontwikkelen van een (collectieve) meer op groei gerichte mindset kan daarbij als vliegwiel dienen.

HET TAPIJT VAN BAYEUX, EEN LES GESCHIEDENIS

Het is het jaar 1066 en Willem de Veroveraar besluit zijn claim op de troon van Engeland kracht bij te zetten doorgewapende strijd. Dit besluit zal uitmonden in de langst durende veldslag tot dat moment: de Slag bij Hastings. Een veldslag die, zijn naam geeft het al weg, gewonnen werd door Willem en afgebeeld wordt op het tapijt van Bayeux. Met het (wand-)tapijt laat de Normandische Willem aan zijn analfabetische landgenoten zien dat hij in zijn recht stond toen hij de oorlog begon. Je ziet, lopend langs het tapijt, oorzaak en gevolg chronologisch aan je voorbijtrekken.

In de voorgaande *Veerkracht* beschreef ik het doel van geschiedenisonderwijs, maar (en dat gebeurt wel vaker) er ligt er een gapende kloof tussen de theorie van een artikel en praktijk in de klas. Het valt niet mee theorie te veranderen in een les voor je leerlingen. In dit artikel geef ik een voorbeeld van een geschiedenisles waarin leerlingen werken met een bron; het tapijt van Bayeux. Daarmee hebben we al de eerste eis voor een goede geschiedenisles te pakken: werk in de geschiedenisles met beeldvormers. Oké, het is er maar één, maar wel een van 70 meter.

Geen geschiedenisles zonder verbanden. Ik gaf er al eentje. In de middeleeuwen waren de meeste mensen analfabeet, waardoor afbeeldingen een heel belangrijke rol speelden. Denk maar aan de kerk. Latijn was de taal van de kerk, dat begrepen natuurlijk alleen de Romeinen (nog een lijntje) en de geletterde geestelijkheid. Om het echt te begrijpen beeldde men in de kerk heiligenlevens uit in fresco's en schilderijen. Dit kon niet vanwege de geboden (een lijntje naar de Beeldenstorm van 500 jaar verder in de tijd), maar wat moet je anders? Het tapijt hangt nu in een museum, maar heeft lange tijd

in een kerk in Bayeux gehangen. Daar kwam iedereen namelijk in de middeleeuwen. Nog een linkje: Willem leefde in Normandië, zie je het al in het woord? Willems voorouders waren Noormannen; Vikingen die tevreden werden gesteld met een lap grond in de hoop dat ze stopten met plunderen (het linkt aan het in veel methoden voorkomende leenstelsel). En dat de roots van Willem lagen bij de Vikingen, zie je maar al te goed aan de schepen op het tapijt.

Maar nu de les:

- Begin met een YouTube video over het tapijt
Als er in Engeland een Canon van de geschiedenis zou zijn, dan zou het tapijt zeker een venster zijn. Dus gelukkig voor ons zijn er veel video's te vinden. De te stellen vragen zijn: Wat zie je hier gebeuren? Wat is het verhaal van het tapijt? Samenwerkend in groepjes moeten de leerlingen deze vraag beantwoorden.
- Verdeel de klas in groepjes van vier leerlingen
De vier leerlingen krijgen allemaal twee verschillende stukjes van het tapijt. Die acht cruciale stukjes tapijt (zie onder) zijn eenvoudig te vinden via Wikipedia. Met behulp van zogenaamde kijkvragen bestuderen de leerlingen hun eigen stukjes van het tapijt. Kijkvragen zijn bijvoorbeeld: Wat doen de mensen op het tapijt? en Hebben de mensen iets in hun hand? Afbeeldingen in methoden zijn al te vaak behang voor de tekst. Je zou als leerling bijna gaan denken dat het om de tekst gaat, maar het is belangrijk dat leerlingen goed kijken naar bronnen. Om ervoor te zorgen dat leerlingen ook echt goed kijken, leiden we de leerlingen met zogenaamde kijkvragen. Vragen die iedereen kan beantwoorden, want ze sturen je ogen naar dat wat je wil laten zien. Kijk op <https://youtu.be/ZULhg3jFUI8> voor meer informatie over kijkvragen.
- Als alle leerlingen hun stukjes tapijt hebben bekeken, kun je het verhaal vertellen van het tapijt van Bayeux. En terwijl jij vertelt 'knopen' de groepjes leerlingen de strookjes tapijt aan elkaar van begin tot het eind.

Voor de duidelijkheid: een verhaal begint met 'lang, heel lang geleden'. Ik bedoel dus niet een instructie of een uitleg, maar een verhaal waarin je kenmerkende onderdelen van alle stukjes van het tapijt verwerkt. De leerlingen moeten dus heel goed naar je verhaal luisteren om hun strookje te herkennen en om vervolgens de juiste chronologische volgorde te ontdekken. Hieronder zie je acht heel belangrijke strookjes en zoals ik al eerder schreef compleet met laaghangend kleinfruit, compleet met details die leerlingen enthousiast maken voor dit geweldige vak.

Op de troon van Engeland zit Edward, Edward Rex (Rex is latijn voor koning). Je leest het in de tekst op het tapijt en je ziet het aan zijn kroon (zie foto linksboven).

De andere hoofdrolspelers zijn Harold en onze Willem, die aan de linkerkant zit. Achter hem, op stok, roofvogels waarmee edelen op jacht gaan. Je ziet hier het belangrijkste deel van het tapijt. Harold staat in het midden tussen de twee kistjes. Zijn droeve grimas is, maar dat zie je niet goed op een afbeelding, zijn snor. Hij zweert plechtig (op relikwieën; de Noormannen van deze tijd zijn christenen) dat Willem de opvolger van de Engelse koning Edward zal worden.

En inderdaad Edward komt te overlijden, maar dan neemt niet Willem maar Harold de troon over (rechts). Dat was niet afgesproken!

Willem laat schepen bouwen. Niet zomaar schepen, het waren de drakars die je ziet verschijnen. Ik kan hier nog bladzijden over door gaan, maar weet dat deze schepen uit hout van verschillende soorten bomen bestonden, omdat elk stukje van de boot bepaalde eisen aan het materiaal stelde en dat het veerkrachtige schip van boven gezien als een slang voortbewoog door het water. Is dat geen beeld?

Alles gaat aan boord, maliënkolders (best zwaar zo te zien), zwaarden, speren en helmen (ik tel er elf, jij ook?) en natuurlijk een groot vat met wijn; kanonnen bestonden toen nog niet. Je mist misschien de horens op de helm? Het klopt dat je ze niet ziet, want horens zaten niet op de helm. Verkeerde interpretatie van een archeoloog lang geleden.

Aangekomen in Engeland was er geen weerstand, omdat Harold in het noorden aan het vechten was en vervolgens zo snel mogelijk richting Hastings in het zuiden optrok. Dus Willem en zijn mannen hadden tijd om lekker te eten. Ook hier prachtige details. Zie je dat de mannen links hun schild als bord gebruiken; de gebraden kippen aan een spit? Zie je ook de derde man van rechts met de kale kruin? Dat is Odo, de broer van Willem. Hij had als jongere broer geen recht op de adellijke titel, maar in die tijd kon hij gewoon bisschop worden.

Willem steekt het kanaal over met, zoals je ziet, paarden. Stel je dat eens voor. Hoe krijg je die aan boord en vervolgens rustig het kanaal over? Je ziet op andere stukjes tapijt dat de paarden nauwelijks kunnen wachten om weer aan land te gaan en bijna hun benen breken om van boord te stappen. Mooi ook dat zeil, gemaakt van vervilt wol dat met bijenwas en olie waterbestendig werd gemaakt. Zie je ook de gaten in het schip voor de roeispanten? Op andere stukjes tapijt zie je de schilden buitenboord hangen, want zoveel ruimte was er niet op een Vikingschip.

Je ziet hem overal op het tapijt met een enorme knots van hout. Want 'gij zult niet doden' en dus geen ijzeren wapens gebruiken, maar wel gewoon meevechten.

En dan ontstaat een meterslang gevecht op het tapijt. Kijk goed naar de wapens, naar hoe Willem zijn helm naar achteren schuift, omdat het gerucht gaat dat hij is gedood (hier niet zichtbaar). Maar het is uiteindelijk Harold die op dit deel van het tapijt een pijl in zijn oog krijgt en de slag verliest.

SLOW LOOKING

Laat de kinderen ook ontdekken wat er onderaan op het tapijt gebeurt. Gebruik slow looking (zie <https://youtu.be/YPYZIzvhLEY>). Dat zijn geen ridders, maar boeren uit de omgeving die de lijken strippen van waardevolle spullen.

Natuurlijk is het goed om deze les in te bedden in een thema over de Vikingen of de middeleeuwen, maar dat moet ik aan de leraar ende gebruikte methode overlaten. Dit is gewoon een mooie geschiedenisles waarin leerlingen zelf ontdekken. Ze gaan geen antwoorden opzoeken in een tekst, maar kijken naar bronnen en construeren samen de geschiedenis vol met details die het beeld verbreden en verdiepen.

LEZEN MET BEGRIP

In een volgend artikel zal ik samen met de collega's van team taal laten zien hoe je deze bovenstaande les kan verbinden aan teksten, waardoor leerlingen lezen met begrip. Mocht je in de tussentijd meer willen weten over geschiedenisdidactiek, neem dan gerust contact op met Ron Meijer via r.meijer@kpz.nl.

OVER DE AUTEUR

Ron Meijer is hogeschooldocent geschiedenis op Hogeschool KPZ.

WELZIJN EN POSITIEVE GEZONDHEID; OP WEG NAAR EEN VEERKRACHTIGE STUDENT EN DOCENT!

Maatschappelijk gezien is er steeds meer zorg voor het welzijn van pubers en jongeren. Er zijn meer en meer signalen te horen dat studenten niet goed 'in hun vel' zitten, wat steeds meer zichtbaar wordt binnen het onderwijs dat gegeven wordt. Door het niet of maar beperkt kunnen doorgaan van fysiek onderwijs in coronatijd, hebben verschillende groepen studenten studievertraging opgelopen in hun studie en richting de afstudeerfase. Dit geldt niet alleen voor vertraging op de kwalificerende kant van het onderwijs, maar zeker ook op het gebied van socialisatie en persoonsvorming. Het welzijn van de student tijdens de studie, maar ook gezien in het licht van de toekomstige professional, wordt een steeds groter vraagstuk. Hoe veerkrachtig is de student op dit moment eigenlijk? En hoe vertaalt zich dit in zijn of haar uiteindelijke rol als professional in het werkveld?

Hogeschool KPZ heeft twee jaar geleden de regie gepakt op het vraagstuk hoe veerkrachtig de student is en wat kan de opleiding doen om het welzijn van studenten te ondersteunen of te bevorderen met het oog op de rol van toekomstige professional. Een veerkrachtige professional zorgt voor duurzame inzetbaarheid, welke uiteraard een positief gevolg heeft voor de school en de klas waar de leraar voor staat. Hogeschool KPZ heeft stappen ondernomen door als eerste een vertaling te maken vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) in de vorm van een geschreven notitie. Het NPO is iets meer dan twee jaar geleden in het leven geroepen om te investeren in de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van leerlingen en studenten en voor het inhalen van zogenaamde coronavertragingen (OCW, z.d.).

Binnen deze vertaling zijn de pijlen met name gericht op persoonlijke begeleiding, sociale integratie, begeleiding in en naar de beroepspraktijk, aandacht voor verschillen, kwetsbare studenten, praktijkachterstand door aanpassingen in het curriculum en (aanvullende) activiteiten gericht op vitaliteit en veerkracht. In de notitie worden vier verschillende thema's besproken, waarvan Hogeschool KPZ gekozen heeft om thema; welzijn studenten en sociale binding met de opleiding, in te zetten.

Vanuit thema 2 is de Werkgroep Studentenwelzijn gevormd, waarbij drie verschillende externe organisaties zijn aangesloten, te weten; SportService Zwolle, Landstede en Deltion. Deze drie organisaties hebben expertise en knowhow op het gebied van sport, bewegen, gezondheid én een groot en breed sport- en beweegnetwerk en werkt op één gezamenlijke dag intensief samen op Hogeschool KPZ om een programma te ontwikkelen welke bijdraagt aan het hierboven genoemde thema (2). Samen met een projectleider vanuit het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ, heeft de werkgroep een doelstelling en programma opgesteld dat inmiddels al weer twee jaar loopt. Waar de nadruk in eerste instantie ligt op het welzijn van de student, is er in het programma ook gekeken naar het welzijn van de docent en het 'welzijn' van het gebouw waar studenten en docenten hele dagen zijn. In dit artikel zoom ik graag verder in op de verschillende activiteiten en initiatieven die in het schooljaar 2022-2023 ondernomen zijn om studenten- en docentenwelzijn te bevorderen. Bij alle initiatieven die ontplooid zijn is het concept Positieve Gezondheid gebruikt als tool om de activiteiten op een gedegen wijze vorm te geven.

POSITIEVE GEZONDHEID

Het concept Positieve Gezondheid is ontstaan als tegenhanger van de visie die er tot redelijk recent nog over gezondheid heerste. Gezondheid werd met name gezien als het volledig afwezig zijn van sociale, mentale en fysieke ziekten. Op deze wijze kan zo goed als niemand als gezond gezien worden. De bedenker van Positieve Gezondheid, huisarts en onderzoeker Machteld Huber, bedacht (in samenwerking met andere onderzoekers) een nieuwe kijk op gezondheid. Het is geen statisch gegeven, maar juist een dynamisch iets, waarin elk mens om leert gaan en/of regie leert te pakken op zijn of haar eigen gezondheid (Huber, 2014). Het concept is daarom gebaseerd op veerkracht, functioneren en eigen regie. In eerste instantie komt het concept uit de gezondheidszorg, maar het wordt nu steeds breder opgepakt dus ook binnen het onderwijs. Er zijn zes zogenaamde dimensies binnen het concept die alle mogelijke aspecten van gezondheid (sociaal, fysiek, mentaal) bestrijken. Er kan (online) een vragenlijst worden ingevuld, waaruit een score komt die een goed inzicht geeft hoe het op dat specifieke moment gesteld is met de gezondheid van degene die de vragenlijst invult. De uitslag toont zich als een spinnenweb, waar een lijn in te zien is die aangeeft wat de score is van degene die de vragenlijst heeft ingevuld. Vervolgens kan aan de hand van zes zogenaamde dimensies een gesprek gevoerd worden over zijn of haar

gezondheid en kan er wellicht regie gepakt worden ten aanzien van een bepaald aspect van die gezondheid. Deze zes dimensies zijn ook gebruikt om bepaalde activiteiten die gedurende het schooljaar zijn ontplooid, vorm te geven. Aangezien Hogeschool KPZ veerkrachtige studenten wil zien, die als professional duurzaam inzetbaar zijn, is het van belang dat er naar welzijn in de breedste zin van het woord wordt gekeken. Niet alleen het mentaal welbevinden is van belang, maar ook het sociaal- en fysiek welbevinden. Door gebruik te maken van Positieve Gezondheid als tool, kan er met de student zelf gekeken worden waar hij regie op zou willen en kunnen pakken. Immers, de dimensies beïnvloeden elkaar onlosmakelijk en zijn dus niet los van elkaar te zien. Door te kijken naar het 'totale' plaatje van het welbevinden van de student (welzijn), kan er beter gestreefd worden naar een veerkrachtige student en dus uiteindelijke professional in het werkveld.

ACTIVITEITEN EN INITIATIEVEN IN HET SCHOOLJAAR 2022-2023

Naast activiteiten waarin studenten en docenten bewegend in aanraking komen met Positieve Gezondheid, is er ook onderzoek gedaan naar het welzijn van studenten. De achterliggende gedachte is om met activiteiten goed aan te kunnen sluiten bij de behoeftes van studenten als het gaat over welzijn bekeken vanuit Positieve Gezondheid. Studenten

geven vanuit twee verschillende onderzoeken aan onder hoge werkdruk te staan die zowel door hun opleiding komt, maar zeker ook door hun omgeving. Daarnaast wordt aangegeven dat ze op school meer zouden willen ontspannen door het doen van bepaalde activiteiten die variëren van ontspanningsoefeningen (Yoga) tot sport- en beweegmomenten. Het gaat hen met name om het vinden van ontspanning, sociaal contact en het fit zijn en blijven. De werkgroep heeft geprobeerd aan te sluiten bij de vraag vanuit de studenten door op twee momenten in het schooljaar 2022-2023 in één bepaalde week activiteiten aan te bieden vanuit bepaalde dimensies van Positieve Gezondheid.

Bij de start van het schooljaar, in de oriëntatieweek, zijn er voor leerjaar 1 t/m 4 zogenaamde vitaliteitsdagen georganiseerd. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek en met gebruik van de dimensies van Positieve Gezondheid is er getracht de workshops zo vorm te geven, dat er (bewegend) gehoor wordt gegeven aan de behoeftes van de studenten. De dagen waren zo succesvol en werden zo positief ervaren door studenten, dat er van eind januari tot en met de eerste week van februari opnieuw activiteiten zijn gedaan (nu ook voor studenten van de ad PEP) in het kader van een aantal dimensies van Positieve Gezondheid; Dagelijks Functioneren en

ALGEMEEN

'De activiteiten zorgden voor verbinding, het waren leuke workshops. Ik had er niet bij stilgestaan dat gezondheid en vitaliteit onder zoveel verschillende vlakken kunnen vallen.'

GRENZEN

'Bij de workshop met het vuur, vond ik dat er een mooie koppeling met het beleven van angst werd gemaakt.'
'Ik had hier eerder nog niet echt bij stilgestaan. Ik vond de workshop heel spannend, uiteindelijk durfde ik wel mee te doen. Dit maakte me trots.'

Lichaamsfuncties (kickboksen en Weerbaarheidstraining), Meedoen (teambuilding), Mentaal Welbevinden (vuurspuwshow).

Naast aandacht te hebben voor het welzijn van studenten, wilde de werkgroep ook stilstaan bij het welzijn van de medewerkers van Hogeschool KPZ. Op het tweede moment in het jaar waar de werkgroep activiteiten heeft georganiseerd is er ook gedacht aan de werknemers. Er was nu ook voor hen de mogelijkheid om kennis te maken met het concept Positieve Gezondheid. Er was in het teken van de dimensie Lichamelijke Functies de mogelijkheid om een zogenaamde InBody scan te ondergaan. Deelnemers moeten op een soort weegschaal staan die doormiddel van kleine elektrische impulsen 'kijkt' naar de verhouding tussen de vetmassa en de vetvrije massa (spiermassa en botmassa). Aan de hand van een uitgebreide analyse op papier kon er met de deelnemer gesproken worden over hetgeen opvalt.

Daarnaast is er getracht docenten actief te krijgen door een 'Walk en talk' voor te stellen, waarbij er met behulp van kaarten met vragen erop, gesproken kan worden over gezondheid in de breedste zin van het woord. In de docentenruimte zijn tevens fysiballen in plaats van een aantal stoelen neergezet om een actieve zithouding te bevorderen.

Al met al twee mooi weken waarbij studenten en medewerkers (actief) kennis hebben kunnen maken met Positieve Gezondheid en haar zes dimensies. Het ging om de bewustwording dat gezondheid breed gezien moet worden en dat je zelf regie kan nemen op, of je aan kan passen aan alle fysieke, mentale en sociale uitdagingen die een ieder van ons en in dit geval natuurlijk met name de studenten, kunnen tegenkomen. Wellicht zorgt de bewustwording voor verdere verkenning van de eigen veerkracht bij studenten, welke kan helpen tot het worden van een (positief) gezond mens en professional, die op een passende wijze kan meebewegen met hetgeen hij of zij tegenkomt in het (werk) leven. Wordt vervolgd?

OVER DE AUTEUR

Annemie Scherpenzeel is onderdeel van de Werkgroep Vitaliteit en Welzijn studenten Hogeschool KPZ, Buurtsportcoach bij SportService Zwolle en Docent Pedagogisch Werk| Onderzoeker practoraat gezondheid, Sport & Bewegen bij Landstede Groep

LEDEN VAN DE WERKGROEP VITALITEIT EN WELZIJN

- Sanne Weijschedé, projectleider Hogeschool KPZ;
- Martin Westerik, docent Deltion;
- Ronald Veldhoen, docent Sport & Bewegen;
- Dyonne Dekkers, vierdejaars student Sportkunde (Calo Windesheim);
- Annemie Scherpenzeel, buurtsportcoach SportService Zwolle.

INGRID LAMMERSE SLAAT NIEUWE WEGEN IN VERTREK VOORZITTER CVB

Per het nieuwe studiejaar zal ik Hogeschool KPZ gaan verlaten, want ik ga nieuwe wegen inslaan. Letterlijk en figuurlijk. Ik ga stoppen met fulltime werken om meer tijd te hebben voor onze grote hobby. Mijn man en ik zijn gek van camperen, rondtrekken met de camper naar onbekende oorden. We bouwen nu zelf een camper op een 4x4 pick-up auto om daarmee verre reizen te gaan maken. Een lang gekoesterde wens is de Zijderoute te rijden en naar China te gaan. Met weemoed en dankbaarheid neem ik straks afscheid van KPZ en daarbij kijk ik ook uit naar nieuwe uitdagingen.

RUIMTE VOOR EEN EIGEN KLEUR

Het verlaten van de hogeschool doe ik met gemengde gevoelens. Ik voel een grote betrokkenheid bij de hogeschool en de mensen, bij wat is gerealiseerd, bij de samenwerkingsverbanden en bij de vernieuwingen waaraan we werken. Denk bij dat laatste aan de vernieuwingen van het curriculum van de bachelor voltijd. Dat curriculum wordt geheel vernieuwd en zal straks uit drie fasen bestaan en meer keuzemogelijkheden bieden. De studenten en het werkveld zijn bevraagd over de gewenste keuzemogelijkheden. Ik ben trots op de hogeschool, de opleidingen, de samenwerking met het werkveld en de programma's binnen het Kennis- en Innovatiecentrum. Met die programma's bieden we nieuwe praktijken, inzichten, methoden voor de opleidingen en voor het werkveld. In *Veerkracht* kun je hier regelmatig over lezen; ook in deze editie.

KPZ zal een hogeschool blijven die ruimte biedt voor een eigen kleur, goed onderwijs verzorgt in samenwerking met het werkveld. We willen studenten opleiden die zich onderscheiden door hun professionele identiteit en persoonlijkheid, die gedegen vakkennis hebben en ergens voor staan. Ook na mijn vertrek zullen de ontwikkelingen zeker doorgaan; daar heb ik alle vertrouwen in en bovendien is dat niet alleen afhankelijk van mij, van de bestuurder. Met elkaar maken we de hogeschool.

Illustratie Strategische Koers 2021-2025 Hogeschool KPZ

TOEZICHTHOUDENDE FUNCTIES

Sinds enkele jaren ben ik lid van de Raad van Toezicht van de christelijke scholengemeenschap Het Streek in Ede en ik ben lid van de Ledenraad van de NKC (Nederlandse Kampeerauto Club). Ik overweeg ook via andere rollen bij de NKC betrokken te gaan worden. Daar kan ik mij verdiepen in een nieuwe branche en kom ik in aanraking met voor mij nieuwe thema's: toerisme, camperen, duurzaamheid, artificial intelligence, Europese lobby. Die functies bij Het Streek en de NKC vind ik zeer interessant en zet ik voort; en wellicht komen er andere advies- of toezichtrollen op mijn pad.

OPVOLGING EN AFSCHIED

De Raad van Toezicht van Hogeschool KPZ zet de procedure in gang voor mijn opvolging. Daar zullen diverse geledingen vanuit de hogeschool bij worden betrokken. Voor de zomervakantie zal mijn afscheid zijn, op de hogeschool en in de gezelligheid van de binnentuin. Nadere informatie over de opvolging en het afscheid volgt op een later moment.

▶ OPEN DAG

1 APRIL

Meld je aan
via **KPZ.NL**

Leraar Basisonderwijs (pabo)
Pedagogisch Educatief Professional

Hogeschool

AGENDA

OPEN DAG

1 APRIL 2023 10.00 - 13.30
UUR

Locatie: Hogeschool KPZ

De open dag is voor
belangstellenden voor de
bachelor Leraar Basisonderwijs
en de ad Pedagogisch
Educatief Professional.

OPEN AVOND

7 JUNI 2023
18.00 - 21.30 UUR

Locatie: Hogeschool KPZ

De open avond is voor
belangstellenden voor de
bachelor Leraar Basisonderwijs
en de ad Pedagogisch
Educatief Professional.

REDACTIE VEERKRACHT

Véronique Damoiseaux
Hogeschooldocent Taal

Jelle Sijtsma
Lector Kansrijke ontwikkeling van
tieners

Daniëlle Renirie
Adviseur Communicatie

Gea van der Stouwe
Adviseur Marketing en Communicatie

De verantwoordelijkheid voor de
inhoud van de bijdragen ligt uitsluitend
bij de desbetreffende auteur(s). De
redactie is verantwoordelijk voor
selectie en plaatsing. De redactie
behoudt zich het recht om wijzigingen
in de tekst aan te brengen. Deze
wijzigingen kunnen betrekking hebben
op: de inhoudelijke kwaliteit, de
bruikbaarheid voor de doelgroep en de
helderheid in opbouw en formulering.

DESIGN

True Communications

VORMGEVING

Afdeling Communicatie KPZ

FOTOGRAFIE

Theo Smits: cover, p. 4, 10, 13, 32
Daniëlle Renirie: p. 3
Kyra de Putter: p. 6, 27
Korinne Fotografie: p. 13, 16, 17, 34

Hogeschool KPZ
Ten Oeverstraat 68
8012 EW Zwolle
038 - 4217425
info@kpz.nl
www.kpz.nl

PORTRET

JORNE LUTEN

WOONPLAATS:	Zwolle
GEBORTE DATUM:	08-10-1996
AFGESTUDEERD:	aan Katholieke Pabo Zwolle in mei 2019
WERKZAAM:	Kleutermeester en docent handschriftontwikkeling op Hogeschool KPZ
LOOPBAAN:	Oktober 2019 basisonderwijs, juli 2021 Hogeschool KPZ

Mijn keuze voor onderwijs is eigenlijk per toeval gebeurd. Ik slaagde na de mavo en havo toch in één keer voor mijn eindexamen. De datum van 1 mei hing boven mijn hoofd: 'Dan moet je je ingeschreven hebben voor een studie!', riep de decaan. Ik dacht: laat ik mij maar inschrijven voor de pabo; kinderen zijn leuk, leraren zijn meestal leuk en spreken voor groepen ging mij goed af. Zonder ooit maar één open dag bezocht te hebben, heb ik me ingeschreven. Achteraf denk ik: hoe heb ik dit kunnen doen? Wat als ik mij wel goed had georiënteerd? Had ik dan nu aan een ziekenhuisbed gestaan (HBOV heeft ook door mijn hoofd gespoekt), of was ik toch het pad van mijn ouders gaan bewandelen (horeca)?

Enfin, ik heb op dat moment niet echt doorgehad dat er veel meer dingen mogelijk waren dan ik voor ogen had. Mijn enige doel was toen mijn eindexamen halen. Denkrumte voor een studiekeuze was er voor mijn gevoel niet. Bijna de hele opleiding heb ik een beetje getwijfeld of onderwijs wel de juiste keuze was. De lessen

op school vond ik veel leuker dan stage. Tijdens mijn WPO-stage ben ik zelfs volledig afgeknapt op het onderwijs: dit was het echt niet en dat zou het ook niet worden (dacht ik).

Een paar maanden na mijn afstuderen zei ik toch ja op een invalbaan voor groep 2 in Kampen (Met dank aan José Mulder). Twee dagen in de week naast een KLOSSER: een schot in de roos. Die ene zin van mijn duo-collega veranderde alles: 'Jorne, niets is fout, alles is goed!' Alsof mijn lieve collega een dorre zandvlakte in één keer bemeste, omploegde en bezaaide met veldbloemen!

Een paar jaar later kan ik met volle overtuiging zeggen dat ik het enorm naar mijn zin heb in het onderwijs! Inmiddels heb ik mijn specialisatie gevonden in het handschrift. Ook daar geniet ik enorm van. Een nieuwe wereld die zich veel sneller opende dan ik dacht en waar ik steeds meer in hoop te groeien.

Ik kom net kijken in het onderwijs, je kunt je afvragen of ik al droog ben achter mijn oren. Inmiddels denk ik een beetje te

weten hoe de basisschool in elkaar steekt; een organisatie met hardwerkende mensen met hart voor de zaak. Iedere dag weer werken aan goed onderwijs en het beste voor ieder kind. Voor mezelf is het een acceptatieproces dat je altijd tekort zult schieten als leraar. Je wilt het iedereen naar zijn of haar zin maken, maar met de beste wil van de wereld gaat dat niet lukken. De verschillende soorten onderwijsbehoeften maakt het onwijs leuk en lastig tegelijk. Je moet echt een duizendpoot zijn in de basisschool, dat ben ik niet altijd.

Hoogtepunt in mijn carrière tot nu toe is dat ik op mijn 24ste op KPZ voor mijn eerste groep pabo studenten stond in het schrijflokaal. Wat was ik zenuwachtig, maar wat gaf het achteraf een kick. Tijdens mijn opleiding heeft het wel eens door mijn hoofd gespoekt: werken op een pabo, dat zou wat zijn! En nu aan aantal jaar verder is het al zo ver. Daar ben ik enorm dankbaar voor. Samen met Sabrina brainstormen over ons vak is één van de leukere dingen die er zijn: leren van en met elkaar.